

TÜRK DÜNYASI GRAMER TERİMLERİ KILAVUZUNA EK-2
KIRIM TATARCA SI GRAMER TERİMLERİ

ÜLKÜ ÇELİK ŞAVK

Bu çalışma, Prof. Dr. Emine Gürsoy-Naskali başkanlığında bir komisyon tarafından hazırlanan Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzunda eksik olan Kırım Tatarcasının gramer terimlerini ortaya koymaktadır. Kırım Tatarcası dil bilimi veya dil bilgisi terimleri üzerine yapılmış bir çalışma henüz bulunmadığı için burada sunulan terimler A.M. Memetov'un "Kırımtatar tili" adlı gramer kitabı baştan sona taranarak tespit edilmiş; Ak-mollayev'in kitabının arkasındaki muhtasar 'Lingvistik terminler lugatı'ndaki ancak üç beş terimden yararlanılabilmektedir.

Kaynakça:

- AKMOLLAYEV, E., Kırımtatar tiliniñ ameliyatı, Taşkent "Okıtuvçı" 1989.
GÜR SOY-NASKALİ, E., Türk Dünyası Gramer Terimleri Kılavuzu, TDK Yayınları: 667, Ankara 1997.
MEMETOV, A.M., Kırımtatar tili, Akmescit, Kırımdevokuvpedneşir 1997.

1. **abartma** гипербола giperbola R. аунı
2. **ablatif hali** bk. çıkma hali
3. **açık hece** ачыкъ эджа аşıқ еса R. открытый слог
4. **açıklık** агъыз ачыкълыгы агъыз аşıқлыгы R. подъем
5. **açıklık derecesi** ачыкълыкъ дәреджеси аşıқлық derecesi R. степень подъема
6. **ad** bk. isim
7. **adlandırma** номинация nominatsiya R. номинация
8. **ağız** агъыз агъыз R. рот
9. **ağız** агъыз агъыз R. говор

10. **ağız sesi** агъыз сеси ağız sesi R. ротовой звук
11. **ağızlaşma** агъыз сесине кечюв ağız sesine keçüv R. превращение носового в ротовое
12. **aitlik eki** аитлик ягъамасы - мулкьет аффикси aitlik yalgaması - mulkiyet affiksi R. аффикс принадлежности
13. **akıcı ünsüz** сонорлы тутукълар sonorlı tutuqlar R. сонорный согласный
14. **akraba diller** тувгъан тиллер tuvğan tiller R. родственные языки
15. **akrabalık adları** тувгъанлыкъ исимлери tuvğanlıq isimleri R. имена обозначающие родственные связи
16. **akustik** акустика akustika R. аун
17. **akuzatif hali** bk. yükleme hali
18. **alfabe** элифбе elifbe R. аун
19. **alıntı** bk. ödünç
20. **alofon** фонеманынъ тюрлери fonemanın türleri R. аллофона
21. **alomorf** морфеманынъ тюрлери morfemanın türleri R. алломорфа
22. **alt çene** ашагъы ченге aşağı çenge R. нижняя челюсть
23. **alt dudak** ашагъы дудакъ aşağı dudak R. нижняя губа
24. **ana cümle-temel cümle** баш джумле asıl cümle R. главное предложение
25. **ana dil -proto dil** ана тиль ana til' R. праязык
26. **ana dili** ана тили ana tili R. родной язык
27. **anlam** мана mana R. значение
28. **anlam bilimci** семасиолог semasiolog R. аун
29. **anlam bilimi** семасиология semasiologiya R. аун
30. **anlamdaş-eş anlamlı** синоним sinonim R. аун
31. **aracı dil** васта тил vasta til R. посредствующий язык
32. **argo** арго argo R. аун
33. **arka damak n'si-geniz n'si-nazal n** бурун н'си burun n'si R. заднеязычный н
34. **arkaik** bk. eski
35. **art avurt ünsüzü** арт агъыз бошлугъы тутукълары art ağız boşluğu tutuqları R. твердый боковой согласный звук
36. **art damak** танълай арты-къатты танълай tañlay artı-қattı tañlay R. задненёбный
37. **art damak ünsüzü** танълай арты тутукълары tañlay artı tutuqları R. задненёбный согласный

38. **asıl anlam** асыл мана-догъры мана *asıl mana-doğrı mana* R. основное значение
39. **asıl sayı sıfatı** асыл сайы *asıl sayı* R. количественное числительное
40. **asıl sayılar** асыл сайылар *asıl sayılar* R. количественное числительное
41. **asimilasyon** bk. *benzeşme*
42. **asli ses-birincil ses** аслий сес *asliy ses* R. первоначальный звук
43. **asli uzunluk-birincil uzunluk** аслий узунлукъ *asliy uzunluk* R. первичная долгота этимологическая долгота
44. **atasözü** аталар сёзлери *atarlar sözleri* R. пословица
45. **avurt** агъыз бошлугъы *ağiz boşluğu* R. боковой
46. **avurt ünsüzü** агъыз бошлугъы тутукълары *ağiz boşluğu tutukları* R. боковой звук
47. **aykırılma-benzeşmezlik-disimilasyon** диссимиляция *dissimilyatsiya* R. аупи
48. **ayrılma hali** bk. *çıkma hali*
49. **azlık çokluk zarfı-miktar zarfı-nicelik zarfı** микъдар дередже зарфы - алы *mikdar derece zarfı - alı* R. наречие количественное
50. **bağlaç** багълайыджы *bağlayıcı* R. союз
51. **basit cümle** адий джумле *adiy cumle* R. предложение простое
52. **basit zaman** саде заман *sade zaman* R. время простое
53. **başta ünlü türemesi** протеза *proteza* R. аупи
54. **başta ünsüz türemesi** протеза *proteza* R. аупи
55. **belagat** bk. *söz sanatı*
56. **belirli isim tamlaması - belirtili isim tamlaması** белгили исимли сёз бирикюви *belgili isimli söz biriküvi* R. оформленное определительное сочетание
57. **belirli nesne-belirtili nesne** белгили тамамлайджы-объект *belgili tamamlayıcı ob'yeht* R. оформленное прямое дополнение
58. **belirsiz isim tamlaması-belirtisiz isim tamlaması** белгисиз исимли сёз бирикюви *belgisiz isimli söz biriküvi* R. неоформленное определительное сочетание
59. **belirsiz nesne-belirtisiz nesne** белгисиз тамамлайджы объект *belgisiz tamamlayıcı ob'yeht* R. неоформленное прямое дополнение
60. **belirsizlik sıfatı** белгисизлик сыфаты *belgisizlik sıfatı* R. неопределенное местоимение

61. **belirsizlik zamiri** белгисизлик замири belgisizlik zamiri R. неопределение местоимение
62. **belirten** bk. tamlayan
63. **belirtili isim tamlaması** bk. belirli isim tamlaması
64. **belirtili nesne** bk. belirli nesne
65. **belirtisiz isim tamlaması** bk. belirsiz isim tamlaması
66. **belirtisiz nesne** bk. belirsiz nesne
67. **benzerlik eki-benzetme eki** бенъзетюв (ошав) ялгъамасы beñzetüv (oşav) ya-lğaması R. уподобительный аффикс
68. **benzeşme-asimilasyon** ассимиляция assimilyatsiya R. ассимиляция-уподобление
69. **benzeşmezlik** bk. aykırılışma
70. **benzetme eki** bk. benzerlik eki
71. **bildirme eki** жаберлик ялгъамалары haberlik yağamaları R. аффикс сказуемости
72. **bildirme kipleri** жаберлик мейиллери haberlik meyilleri R. изъявительное наклонение
73. **bilim dili** ильимий тиль il'imiy til' R. научный язык
74. **bir sesin varyantları** bk. alofon
75. **bir şeklin varyantları** bk. alomorf
76. **birinci şahıs** биринджи шахыс birinci şahıs R. первое лицо
77. **birinci şahıs iyelik ekleri** биринджи шахыс мулкиет ялгъамалары birinci şahıs mulkiyet yağamaları R. аффиксы принадлежности пербого лица
78. **birinci şahıs teklik** биринджи шахыс теклик birinci şahıs teklik R. первое лицо единственного числа
79. **birincil ses** bk. asli ses
80. **birincil uzunluk** bk. asli uzunluk
81. **birleşik cümle** муреккеп джумле murekkep cumle R. сложное предложение
82. **birleşik ek** къошма ялгъама қошма yağama R. сложный аффикс
83. **birleşik fiil** муреккеп фиил murekkep fiil' R. сложный глагол
84. **birleşik ad** муреккеп ад murekkep ad R. сложное имя
85. **birleşik kelime** муреккеп сёз murekkep söz R. сложное слово
86. **boğaz** богъаз boğaz R. гортань
87. **boğumlanma** артикуляция artikulyatsiya R. аун

88. **boğumlanma noktası** артикуляция ери artikulyatsiya yeri R. место артикуляция
89. **bulunma hali-lokatif hali** ер келиши yer kelişi R. местный падеж
90. **bükümlü diller** флектив тиллер flektiv tiller R. флективные языки
91. **büyük uyum** bk. kalınlık incelik uyumu
92. **büyük ünlü uyumu** bk. kalınlık incelik uyumu
93. **canlı dil** тири тиль tiri til' R. живой язык
94. **cevap ünlemi** джевап-тасдикъ нидасы cevap-tasdik nidası R. утвердительное междометие
95. **cins isim** джныны исим cins isim R. существительное нарицательное
96. **cinsiyet** род rod R. аун
97. **cinsiyetsiz** средний род sredniy rod R. аун
98. **cümle** джумле cumle R. предложение
99. **cümle başı edatları** модаль сёз -джумле башы мунасебетчилер modal' söz-cumle başı munasebetçiler R. модалное слово
100. **cümle bilgisi-sentaks** синтаксис sintaksis R. аун
101. **cümlenin öğeleri** bk. cümlenin unsurları
102. **cümlenin unsurları** джумле азалары cumle azaları R. члены предложения
103. **çekim** тюсленюв-тюрленюв түсленюв-түрленюв R. склонение
104. **çekim eki** тюслейиджилер түслеуицилер R. аффикс сложения-аффикс спряжения
105. **çekim fiil** тюсленген фииль түсленген fiil' R. глагол финитно
106. **çekimsiz fiil** тюсленмеген фииль түсленмеген fiil' R. глагол инфинитивно
107. **çene** ченге çenge R. челюст
108. **çeviri yazı** транслитерация transliteratsiya R. аун
109. **çıkma hali-ayrılma hali-ablatif hali** чыкыш келиши çıkış kelişi R. исходный падеж-падеж направительный
110. **çift dudak ünsüzü** кьошма дудакъ тутукълары, çoşma dudak tutuqları R. би-лабиальный (губно-губной) согласный
111. **çocuk dili** бала тили bala tili R. язык детей-детская речь
112. **çok anlamlı** чокъ маналы çok manalı R. многозначный
113. **çokluk birinci şahıs eki** чокълукъ биринджи шахыс ялгъамасы çokluk birinci şahıs yalğaması R. аффикс первого лица

114. **çokluk eki** чокълукъ ялгъамасы-аффикси **çoğluk yalğaması-affiksi** R. аффикс множественности
115. **damak** танълай таñлай R. нёбно
116. **damak ünsüzü** танълай тутукълары таñлай тутуқлары R. заднеязычные согласные
117. **dar ünlü** юкълары (тар) созукъ ууқарı (tar) sozuқ R. узкий гласный
118. **daralma** таралма таралма R. сужение-суживание
119. **datif hali** bk. yönelme hali
120. **devrik cümle** инверсиялы джумле **inversiyalı cumle** R. инвертированное предложение
121. **deyim** фразеологизм **frazeologizm** R. аунı
122. **dil** тиль til' R. язык
123. **dil ailesi** тиль аилеси til' ailesi R. семья языков
124. **dil atlası** тиль атласы til' atlası R. языковой атлас
125. **dil bilgisi** грамматика **grammatika** R. аунı
126. **dil bilimi** тиль илими til' ilimi R. языкознание-лингвистика
127. **dilek cümlesi** шарт джумлеси **şart cumlesi** R. желательное придаточное
128. **dilek şart kipi** шарт мейил **şart meyil** R. наклонение желательное предложение
129. **disimilasyon** bk. аукırlaşma
130. **diş damak ünsüzü** танълай тиш тутукълары таñлай tiş tutuқлары R. нёбнозубной согласный
131. **diş dudak ünsüzü** дудакъ тиш тутукълары **dudaқ tiş tutuқлары** R. губнозубной согласный-лабио-денатальный согласный
132. **diş eti ünsüzü** тиш эти тутукълары **tiş eti tutuқı** R. альвеолярный согласный
133. **diş ünsüzü** тиш тутукълары **tiş tutuқлары** R. денатальный согласный
134. **dişilik** женский род **jenskiy rod** R. аунı
135. **dizin-indeks** индекс **indeks** R. индекс
136. **dönüşlü fiil** къайтым дережели **fiil** **qaytım dereceli fiil'** R. возвратный глагол
137. **dönüşlülük zamiri** озьлюк замири **öz'lük zamiri** R. возвратные местоимения
138. **dönüşsüz fiil** фиилнинъ адий дереджеси **filiniñ adiy derecesi** R. глагол действительного залога

139. **dudak benzeşmesi** дудакъ сингармонизми *dudaq singarmonizmi* R. лабиальный сингармонизм
140. **duyulan geçmiş zaman** bk. öğrenilen geçmiş zaman
141. **düz ünlü** дудакъсыз созукълар *dudaqsız sozuqlar* R. нелабиализованный гласный
142. **düzleşme** делабиализация *delabializatsiya* R. аун
143. **düzlük yuvarlaklık uyumu-küçük ünlü uyumu-küçük uyum** дудакълы созукъ дудакъсыз созукъ сингармонизми *dudaqlı sozuq dudaqsız sozuq singarmonizmi* R. губная гармония-гармония по лабиализации-нелабиализации
144. **edat** модаль сёзлер-мунасебетчилер-дереджелик *modal' sözler - munasebetçiler-derecelik* R. послелог-частица-модальное словой союз
145. **edat grubu** модаль сёз *modal' söz* R. имя с послелогом
146. **edebi dil** эдебий тиль *edebiy til' R.* художественный язык - язык художественного произведения
147. **edilgen-pasif** белгисиз дередже *belgisiz derece* R. пассив
148. **edilgen fiil-pasif fiil** меджиль (белгисиз) фииль *mecul' (belgisiz) fiil' R.* глагол б страдательном залоге
149. **ek** ялгъама *yalğama* R. аун
150. **eklemeli diller** агглютинатив тильлер *agglyutinativ til'ler* R. агглютинативные языки
151. **ekvatif** bk. eşitlik
152. **ekvatif hali** bk. eşitlik hali
153. **emir cümlesi** эмир джумлеси *emir cumlesi* R. повелительное предложение
154. **emir kipi** эмир мейил *emir meyil* R. наклонение повелительное
155. **erkeklik** мужской род *mujskoj rod* R. аун
156. **eski-arkaik** эскирген сёзлер *eskirgen sözler* R. устаревший -архаичный
157. **eş anlamlı** bk. anlamdaş
158. **eş sesli** омоним *omonim* R. аун
159. **eşitlik-ekvatif** экватив-тенъештирюв *ekvativ-teñeştirüv* R. экватив
160. **eşitlik eki** экватив-тенъештирюв ялгъамасы *ekvativ-teñeştirüv yalğaması* R. эквативный-аффикс уподобления
161. **eşitlik hali-ekvatif hali** экватив-тенъештирюв келиши *ekvativ-teñeştirüv kelişi* R. падеж эквативный
162. **etimoloji** этимология *etimologiya* R. аун

163. **etken çatı** малюм дередже malüm derece R. залог действительный
164. **ettirgen** юклетюв үклетүв R. каузатив
165. **ettirgen çatı** юклетюв дередже үклетүв derece R. залог ponudipel²ny
166. **ettirgenlik eki-faktitif eki** юклетюв дередже ялғамасы үклетүв derece yağ-aması R. аффикс понудительного залога
167. **faktitif** bk. ettirgen
168. **faktitif eki** bk. ettirgenlik eki
169. **fiil** фииль fiil' R. глагол
170. **fiil cümlesi** фииль джумлеси fiil' cumlesi R. предложение глагольное
171. **fiil çatısı** дередже derece R. залог
172. **fiil çekim eki** тюсленюв ялғамасы түсленүв yağaması R. аффикс спряжения глагола
173. **fiil çekimi** фиильлернинъ тюсленюви fiil'leriñ түсленүви R. спрягаемый глагола
174. **fiil gövdesi-fiil tabanı** фииль негизи fiil'negizi R. производный глагол
175. **fiil kökü** фииль тамыры fiil' tamırı R. глагольный корень
176. **fiil tabanı** bk. fiil gövdesi
177. **fiilden fiil yapım eki** фиильден фииль япыджы ялғамалар fiil'den fiil' yapısı yağamalar R. аффикс, образующий глагол от глагола
178. **fiilden isim yapım eki** фиильден исим япыджы ялғамалар fiil'den isim yapısı yağamalar R. аффикс, образующий имя от глагола
179. **fiilden türeme fiil** фиильден япылған фииль fiil'den yapıłan fiil' R. производное от глагола имя
180. **fonem** bk. ses birimi
181. **fonetik** bk. ses bilgisi
182. **fonoloji** bk. ses bilimi
183. **geçişli** объектли ob'yektli R. переходный-транзитивный
184. **geçişli fiil** объектли фииль ob'yektli fiil' R. переходный-транзитивный глагол
185. **geçişsiz** объектсиз ob'yeksiz R. непереходный
186. **geçişsiz fiil** объектсиз фииль ob'yeksiz fiil' R. непереходный глагол
187. **geçmiş zaman** кечкен фииль кеçken fiil' R. прошедшее время
188. **gelecek zaman** келеджек заман фиилининъ къатий шекили gelecek zaman fiiliniñ қатий şekli R. будущее время

189. **gelecek zamanın hikayesi** муреккеп келеджек заманнынъ къатий шекилининъ вастасыз шекили murekkep gelecek zaman fiil'iniñ қатий şekliniñ vastasız şekili R. будущее долженствовательное время - будущее - прошедшее время - будущее намерения
190. **gelecek zamanın rivayeti** муреккеп келеджек заманнынъ къатий шекилининъ васталы шекили murekkep gelecek zaman fiil'iniñ қатий şekliniñ vastalı şekili R. будущее повествовательное время-форма модальности на-мыш от основы будущего определённого времени
191. **gelecek zamanın şartı** муреккеп келеджек заманнынъ къатий шекилининъ шарт шекили murekkep gelecek zaman fiil'iniñ қатий şekliniñ şart şekili R. будущее условное время
192. **genel Türkçe** умумтүркий Р. тюрский язык
193. **geniş ünlü** кенъ созукъ кеñ sozuқ R. широкий гласный
194. **geniş zaman** келеджек заман фиильнининъ даимийлик шекили gelecek zaman fiil'inin daimilik şekili R. настояще будущее время
195. **geniş zamanın hikayesi** муреккеп келеджек заманнынъ даимилик шекилининъ вастасыз шекили murekkep gelecek zamanın dayimilik şekiliniñ vastasız şekili R. прошедшее неопределённое время - неопределённый имперфект
196. **geniş zamanın rivayeti** муреккеп келеджек заманнынъ даимилик шекилининъ васталы шекили murekkep gelecek zamanın daimilik şekiliniñ vastalı şekili R. настоящее-будущее повествовательное время - форма модальности на -мыш от основы будущего неопределённого времени
197. **geniş zamanın şartı** муреккеп келеджек заманнынъ даимилик шекилининъ шарт шекили murekkep gelecek zamanın dayimilik şekiliniñ şart şekili R. настоящее будущее время условного наклонения
198. **genitif hali** bk. ilgi hali
199. **geniz** бурун burun R. носовая полость
200. **geniz n'si** bk. arka damak n'si
201. **geniz sesi** бурун сеслери burun sesleri R. звуки носовые
202. **gereklilik** керек мейли kerek meyli R. долженствовательное наклонение
203. **gerileyici benzeşme** регрессивлик ассимиляция regressivlik assimilyatsiya R. регрессивная ассимиляция
204. **gerundium** bk. zarf fiil
205. **gırtlak-hançere** кемирчек kemirçek R. гортань

206. **gırtlaksılaşma** кемирчек сесине кечюв кемірчек сесине кеçүв R. превращение в гортанный звук
207. **gizli özne** логик субъект *logik sub'yekt* R. скрытое подлежащее
208. **görülen geçmiş zaman** саде кечкен заманнынъ вастасыз шекили *sade keçken zamannıñ vastasız şekili* R. очевидное прошедшее время
209. **gövde-taban** негиз *negiz* R. основа - производное
210. **gramer** грамматика *grammatika* R. аун
211. **grup** сөз бирикмеси *söz birikmesi* R. словосочетание
212. **gürültü** шумулты *şuvultı* R. шум
213. **haberleşme** хаберлешме *haberleşme* R. коммуникация
214. **hal** келиш *keliş* R. падеж
215. **hal ekleri** келиш ялгъамалары-аффикси *keliş yalğamaları-affiksi* R. аффиксы падежей
216. **hal zarfı-tarz zarfı-nitelik zarfı** ал зарфы-тарз алы *al zarfı-tarz alı* R. наречие образа действия
217. **halk dili** умумхалкъ тили *umumhalk tili* R. народный язык
218. **hançere** bk. *gıtlak*
219. **haploloji** bk. *hece düşmesi*
220. **harf** ариф *arif* R. буква
221. **has isim** bk. *özel isim*
222. **hece** эджа *esa* R. слог
223. **hece düşmesi-haploloji** эджа тюшюви *esa düşüvi* R. гаплогология
224. **hece kaynaşması** эджа биригюви *ese biriküvi* R. опрощение слолог
225. **heceleme** сөзлернинъ эджаларгъа бөлюнюви *sözlerniñ ecalarğa bölünüvi* R. произношение по слогом
226. **hemze** ларингаль тутукъ *laringal' tutuq* R. хамза
227. **iç kafiye** ички рифма *içki rifma* R. внутрискрочная рифма
228. **iç ses** ички сес *içki ses* R. инлаут
229. **ikinci çokluk şahıs** екинджи шахыс чокълукъ *ekinci şahıs çokluk* R. второе лица единственного числа
230. **ikinci şahıs** екинджи шахыс *ekinci şahıs* R. второе лицо
231. **ikinci teklik şahıs** экинджи шахыс теклик *ekinci şahıs teklik* R. второе лицо единственнго числа

232. **ikincil uzunluk-sekunder uzunluk** экинджи узунлукъ ekinci uzunluk R. вторичная долгота
233. **ikizleşme** геминация geminatsiya R. геминация
234. **ilerleyici benzeşme** прогрессив ассимиляция progressiv assimilyatsiya R. прогрессивная ассимиляция
235. **iletişim** хаберлешюв haberleşüv R. коммуникация
236. **ilgi hali-genitif hali** саиплик келиши saiplik kelişi R. падеж родительный
237. **ilgi zamiri** мулкььет замири mul'kiyet zamiri R. относительное слово
238. **imla** имля-орфография imlâ-orfografiya R. орфография
239. **ince sıra** ог сыра-йымшакъ-индже og sıra-yımşak-ince R. передний ряд
240. **ince ünlü** ог сыра созукъ-индже созукъ og sıra sozuğ-ince sozuğ R. передные гласные
241. **inceleme** ог сырагъа кечюв og sırağa keçüv R. переход в передний ряд-смягчение
242. **indeks** bk. dizin
243. **instrumental hali** bk. vasita hali
244. **isim-ad** исим-ад isim-ad R. имя существительное
245. **isim cümlesi** исим джумлеси isim cumlesi R. предложение именное
246. **isim çekim ekleri** исим тюрленюв ялгъамалары isim türlenüv yalğamaları R. аффиксы склонения существительного
247. **isim çekimi** исминъ тюрленюви ismiñ türlenüvi R. склонения существительного
248. **isim fiil-kılış ismi** исимфииль isimfiil' R. глагольное имя
249. **isim gövdesi** исим негизи isim negizi R. именная основа
250. **isim kökü** исим тамыры isim tamırı R. производное существительное
251. **isim tamlaması** исим сёз бирикмеси isim söz birikmesi R. словосочетание именное
252. **isimden türeme fiil** исимден япылгъан фииль isimden yapılgan fiil' R. производный от имени глагол
253. **isimden türeme isim** исимден япылгъан исим isimden yapılgan isim R. производное от имени имя
254. **istek cümlesi** истек джумлеси istek cumlesi R. предложение желательное
255. **istek kipi** истек мейли istek meyli R. наклонение желательное
256. **işaret sıfatı** ишарет сыфаты işaret sıfatı R. указательное слово

257. **işaret zamiri** ишарет замири *işaret zamiri* R. указательное местоимение
258. **işlek** өнимли-актив *önemli-aktiv* R. продуктивный
259. **isteş fiil** ортаклыкъ фииль *ortaklık fiil'* R. глагол взаимный
260. **iyelik ekleri** мулькиет ялгъамасы *mul'kiyet yalgaması* R. аффиксы принадлежности
261. **kalm sıra** арт сыра *art sıra* R. задний ряд
262. **kalm ünlü** арт сыра созукъ-къалын-къатты созукъ *art sıra sozuq-қалын-қатты sozuq* R. задний гласный
263. **kalınlaşma** арт сырагъа кечюв *art sirağa keçüv* R. переход в задний ряд
264. **kalınlık incelik uyumu-büyük uyum-büyük ünlü uyumu** ог сыра арт сыра созукъ сингармонизми *og sıra art sıra sozuq singarmonizmi* R. гармония гласных по признаку ряда
265. **kapalı e** япыкъ е уарық е R. закрытый э
266. **kapalı hece** япыкъ эджа уарық еса R. закрытый слог
267. **karşılaştırma** тенъештирме-ольчештирме *teñeştirme - ol'çeştirme* R. сопоставление
268. **karşılaştırmalı edat** тенъештирюв мунасебетчилери *teñeştirüv munasebetçileri* R. сравнительные послелого-союзы
269. **karşılaştırmalı gramer** тенъештирювчи грамматика *teñeştirüvçi grammatika* R. сопоставительная грамматика
270. **karşit anlamlı-zıt anlamlı** къарма-къаршы маналы *қарма-қарşı manalı* R. антоним
271. **kavram** тюшюн *tüşün* R. понятие
272. **kaynaşma** къошулув *қоşuluв* R. стяжение
273. **kelime cöz söz** R. слово
274. **kelime grupları** сөз бирикмелери *söz birikmeleri* R. словогочетание
275. **kelime hazinesi** лугъат теркиби *luğat terkibi* R. словарный фонд основной
276. **kesik cümle** там олмагъан джумле-ярым джумле *tam olmağan cümle-yağım cümle* R. неполное предложение
277. **kesirli sayı sıfatı** кесир сайы сыфаты *kesir sayı sıfatı* R. числительное пробное
278. **kesme işareti** апостроф *apostrof* R. ауні
279. **kılış ismi** bk. isim fiil
280. **kısa ünlü** къыскъа созукъ *қısқа sozuq* R. краткий гласный

281. **kısaltma** кыскъартув kısqartuv R. сокращение -аббревиация
282. **ki bağlacı** ки бағлайыджысы ki bağlayıcısı R. союз ки
283. **ki'li birleşik cümle** ки бағлайыджылы кьошма джумле ki bağlayıcılı қошма cümle R. сложное предложение с союзом ки
284. **kip** мейил meyil R. наклонение
285. **komşu ses** кьомшу сес қошму ses R. соседний звук
286. **konsonant** bk. ünsüz
287. **konuşma** сөйлөв - нутукъ söylev-nutuğ R. разговор
288. **konuşma dili** сөйлөв тильи söylev til'i R. разговорная речь
289. **kök** тамыр tamır R. корень
290. **kuvvetlendirme** bk. pekiştirme
291. **kuvvetlendirme edatı** bk. pekiştirme edatı
292. **küçük uyum** bk. düzlük yuvarlaklık uyumu
293. **küçük ünlü uyumu** bk. düzlük yuvarlaklık uyumu
294. **kuçültme eki** охшав-кучюлтюв ялғамасы ohşav-kuçültüv yalğaması R. уменьшительный аффикс
295. **lehçe** диалект dialekt R. аynı
296. **lokatif hali** bk. bulunma hali
297. **mastar** масдар-инфинитив masdar-infinitiv R. инфинитив-имя действия
298. **mastar eeki** инфинитив ялғамасы infinitiv yalğaması R. аффикс имени действия
299. **mechul fiil** bk. edilgen fiil
300. **meslek ismi** зенаат-унер исими zenaat-uner ismi R. наименования (названия) профессии и ремёсел
301. **metatez** метатеза metateza R. аynı
302. **miktar zarfı** bk. azlık çokluk zarfı
303. **morfem** bk. şekil birimi
304. **morfoloji** bk. şekil bilimi
305. **nesne** тамамлайыджы-объект tamamlayıcı-ob'yekt R. допомнение
306. **nicelik zarfı** azlık çokluk zarfı
307. **nitelik zarfı** bk. hal zarfı
308. **noktalama işaretleri** токътав ишаретлери toktav işaretleri R. знаки препинания
309. **olumlu cümle** мусбет джумле musbet cümle R. утвердительное предложение

310. **olumlu fiil** мусбет фииль *musbet fiil'* R. положительная форма глагола
311. **olumsuz cümle** менфий джумле-инкяр джумлеси *menfiy cumle-inkâr cumlesi* R. отрицательное предложение
312. **olumsuz fiil** менфий фииль *menfiy fiil'* R. отрицательная форма глагола
313. **olumsuzluk** менфийлик *menfiylik* R. отрицание
314. **onomatopik kelime** bk. *tabiat taklidi kelime*
315. **orta hece düşmesi** синкопа *sinkora* R. аупи
316. **ortak nesne** ортакь-умумий объект *ortaқ-umumiy ob'yekt* R. общее дополнение
317. **ortak özne** ортакь-умумий муптеда *ortaқ-umumiy mupteda* R. общее подлежащее
318. **ortak yüklem** ортакь хабер *ortaқ haber* R. общее сказуемое
319. **ortaklaşma eki** ортакьлыкь ялгамасы *ortaқlık yalğaması* R. аффикс совместности
320. **öğrenilen geçmiş zaman-duyulan geçmiş zaman** саде кечкен заманнынъ васталы шекили *sade keçken zamannıñ vastalı şekili* R. прошедшее неочевидное время
321. **ölü dil** өли тил *öli til* R. мёртвый язык
322. **ön avurt ünsüzü** агыз бошлугъы оги тутукълары *ağız boşluğu oği tutuqları* R. мягкий боковой согласный
323. **ön avurt** агъыз бошлугъы оги *ağız boşluğu oği* R. передненёбно
324. **ön damak ünsüzü** таңлай оги тутукълары *tañlay oği tutuqları* R. переднеязычный согласный
325. **ön ek** префикс *prefiks* R. аупи
326. **ön ses** баш сес *baş ses* R. начальный звук
327. **ön ses düşmesi** баш сес тюшюви *baş ses tüşüvi* R. выпадение начального звука-прокопа
328. **ön seste ünlü türemesi** протеза *proteza* R. аупи
329. **ön seste ünsüz türemesi** протеза *proteza* R. аупи
330. **özel isim-has isim** хас исим *has isim* R. имя собственное
331. **özne** муптеда-субъект *mupteda-sub'yekt* R. подлежащее
332. **özne yüklem uygunluğu** муптеда хабер келишюви *mupteda haber kelişüvi* R. согласование сказуемого с подлежащими
333. **partisip** bk. *sıfat fiil*

334. **pasif** bk. edilgen
335. **pasif fiil** bk. edilgen fiil
336. **pekiştirme-kuvvetlendirme** къветлендирме-интенсив kuvvetlendirme-intensiv R. усиление-интенсив
337. **pekiştirme edatı-kuvvetlendirme edatı** къветлендирме мунасебетчилери, kuvvetlendirme munasebetçileri R. усилительная частица
338. **peltek dış ünsüzü** тиш аралыгы тутуклары tiş aralığı tutuqları R. нежзубный согласный
339. **proto dil** bk. ana dil
340. **resmi dil** ресмий тил resmiy til R. официальный язык
341. **retorik** bk. söz sanatı
342. **sayı** сайы sayı R. число
343. **sayı ismi** санлык sanlıq R. имя числительное
344. **sayı sıfatı** сайы сыфаты sayı sıfatı R. числительное (опредительное)
345. **sedalı ünsüz-tonlu ünsüz** яньгыравукъ тутуклар yañğıravuq tutuqlar R. звонкие согласные
346. **sedalılaşma** яньгыравукълашув yañğıravuqlaşuv R. озвончение
347. **sedasız ünsüz-tonsuz ünsüz** сагъыр тутуклар sağır tutuqlar R. глухой согласный
348. **sedasızlaşma-tonsuzlaşma** сагъырлашув sağırlaşuv R. оглушение
349. **sekunder uzunluk** bk. ikincil uzunluk
350. **sentaks** bk. cümle bilgisi
351. **ses bilgisi-fonetik** фонетика fonetika R. аун
352. **ses bilimi-fonoloji** фонология fonologiya R. аун
353. **ses birimi-fonem** фонема fonema R. аун
354. **ses birleşmesi** сес бирикюви ses biriküvi R. конвергенция
355. **ses değişmesi** сес денъишмеси ses deñişmesi R. изменение звуковое
356. **ses düşmesi** сес тюшюви ses tüşüvi R. падение звука
357. **ses telleri** сес безлери ses bezleri R. глосовые связки
358. **ses türemesi** сес къошулувы ses қоşuluvi R. прибавление звука
359. **ses yolu** сес ёлы ses yolu R. путь воздуха
360. **sıfat** сыфат sıfat R. прилагательное

361. **sıfat fiil-partisip** сыфатфииль sıfatfiil' R. причастие
362. **sıfat tamlaması** сыфат сѣз бирикмеси sıfat söz birikmesi R. определительное словосочетание
363. **sıra sayı sıfatı** сыра сайылары sıra sayıları R. порядковое числительное
364. **sızıcı ünsüz** сызгыравукъ тутуқлар sızgıravuq tutuqlar R. шелевые согласные
365. **somut isim** конкрет исимлер konkret isimler R. конкретное существительное
366. **son ek** суффикс-постфикс suffiks-postfiks R. аун
367. **soru cümlesi** суаль джумлеси sual' cumlesi R. предложение вопросительное
368. **soru eki** суаль ялғамасы sual' yaǵaması R. частицы вопросительное
369. **soru sıfatı** суаль сыфаты sual' sıfatı R. вопросительное местоимение (определяющее)
370. **soru zamiri** суаль замири sual' zamiri R. вопросительное местоимение
371. **soru zarfı** суаль зарфы sual' zarfı R. вопросительное в роли наречия
372. **soyut isim** абстракт исимлер abstrakt isimler R. существительное абстрактное
373. **söz cöz söz** R. речь
374. **söz sanatı-belagat** риторика ritorika R. риторика-красноречие-искусство слова
375. **sözlük anlamı** сѣзнинъ асыл-доғры манасы söznin asıl-doğrı manası R. первичное значение
376. **şahıs** шахыс şahıs R. лицо
377. **şahıs zamiri** шахыс замирлери şahıs zamirleri R. лицо местоимение
378. **şart cümlesi** шарт джумлеси şart cumlesi R. условное предложение
379. **şart eki** шарт ялғамасы şart yaǵaması R. аффикс условного наклонения
380. **şart kipi** шарт мейли şart meyli R. условное наклонение
381. **şekil bilgisi-morfoloji** морфология morfologiya R. аун
382. **şekil birimi-morfem** морфема morfema R. аун
383. **şimdiki zaman** шимдики заман şimdiki zaman R. настоящее время
384. **taban** bk. gövde
385. **tabiat taklidi kelime-onomatopik kelime** такълидий сѣзлер taklidiy sözler R. звукоподражательное слово
386. **tamlanan** тамамланган tamamlanğan R. определяемое

387. **tamlayan-belirten** айырылды-тамамлайды аунгыс-tamamlayıcı R. определение
388. **tarihi gramer** тарихий грамматика tarihiy grammatika R. историческая грамматика
389. **tarz zarfı** bk. hal zarfı
390. **tasarlama kipleri** келиш keliş R. наклонение
391. **teklik** теклик teklik R. единственное числа
392. **teklik birinci şahıs** теклик биринджи шахыс teklik birinci şahıs R. первое лицо единственного числа
393. **teklik ikinci şahıs** теклик экинджи шахыс teklik ikinci şahıs R. второе лицо единственного числа
394. **teklik üçüncü şahıs** теклик учюнджи шахыс teklik üçüncü şahıs R. третье лицо единственного числа
395. **telaffuz** айтылув-теляффуз aytıluv-telâffuz R. произношение
396. **temel cümle** bk. ana cümle
397. **terim** термин termin R. аунг
398. **titrek ünsüz** къалтыравукъ тутуқлар қалтыравуқ tutuqlar R. дрожащий согласный
399. **tonlu ünsüz** bk. sedalı ünsüz
400. **tonsuz ünsüz** bk. sedasız ünsüz
401. **tonsuzlaşma** bk. sedasızlaşma
402. **türetme** сёз япылувы söz yapıluvi R. словообразование
403. **türev** япма сёз уарта söz R. производное слово
404. **ulama** къошулув қошулуw R. стяжение
405. **uyum** сингармонизм singarmonizm R. граммония-сингармонизм
406. **üçüncü şahıs** учюнджи шахыс üçüncü şahıs R. третье лицо
407. **üleştirme sayı sıfatları** пай сайы сыфаты pay sayı sıfatı R. разделительное числительное
408. **ünlem** нида nida R. междометие
409. **ünlü-vokal** созукъ sozuq R. гласный
410. **ünlü değişimi** созукъ денъишюви sozuq deñişüvi R. изменение гласного
411. **ünlü düşmesi** созукъ тюшюви sozuq tüşüvi R. выпадение гласного
412. **ünsüz-konsonant** тутуқъ tutuq R. согласный
413. **ünsüz türemesi** тутуқъ чыкыувы tutuq çıkıvi R. прибавление согласного

414. **üslup bilimi** стилистика stilistika R. аун
415. **vasıta hali-instrumental hali** васта келиш vasta keliş R. инструментальный падеж
416. **vokal** bk. ünlü
417. **vurgu** ургъу urġu R. ударение
418. **vurgusuz hece** ургъусыз эджа urġusız eca R. безударный слог
419. **yabancı kelime** башкъа тиллерден алынġан сѐз-ят сѐзи başqa tillerden alıngan söz-yaz sözi R. иностранное слово
420. **yalın hal** баш келиш baş keliş R. именительный падеж
421. **yalın isim** саде исим sade isim R. имя в основном падеже
422. **yan cümle** ярдымджы джумле yardımçı cumle R. придаточное предложение
423. **yapım eki** сѐз япыджы япġамалар söz yapıçı yaġamalar R. словообразовательный аффикс
424. **yardımcı fiil** ярдымджы фииль yardımçı fiil' R. вспомогательный глагол
425. **yardımcı ses** ярдымджы сес yardımçı ses R. вспомогательный звук
426. **yazı dili** язы тильи yazı til'i R. литературный язык
427. **yer zarfı** ер зарфы-алы yer zarfı-alı R. наречие места
428. **yönelme hali-datif hali** доġрултув келиши doġrultuv kelişi R. дательный направления падеж
429. **yuvarlak ünlü** дудакълы созукълар dudaklı sozuqlar R. губные гласные
430. **yuvarlaklaşma** дудакълашув dudaklaşuv R. огубление
431. **yüklem** хабер haber R. сказуемое
432. **yüklem ismi** хабер исми haber ismi R. имонное сказуемое
433. **yükleme hali-akuzatif hali** тюшюм келиши tüşüm kelişi R. винительный падеж
434. **zaman** заман zaman R. время
435. **zaman eki** заман ялġамасы zaman yaġaması R. аффикс времени
436. **zaman zarfı** вакъыт зарфы-алы vaqıt zarfı-alı R. наречие времени
437. **zamir** замир zamir R. местоимение
438. **zarf** зарф zarf R. наречие
439. **zarf fiil-gerundium** ал фииль al fiil' R. деепричастие
440. **zıt anlamlı** bk. karşıt anlamlı

Kırım Tatarcası Dizin

- abstrakt isimler 372
açık eca 3
açıklık derecesi 5
adiy cumle 51
ağız 8
ağız 9
ağız açıklığı 4
ağız boşluğu 45
ağız boşluğu ogi 323
ağız boşluğu ogi tutukları 322
ağız boşluğu tutukları 46
ağız sesi 10
ağız sesine keçüv 11
agglutinativ til'ler 150
aitlik yağıması-mulkiyet affiksi 12
akustika 16
al fiil' 439
al zarfı-tarz alı 216
ana til' 25
ana tili 26
apostrof 278
argo 32
arif 220
art ağız boşluğu tutukları 35
art sıra 261
art sıra sozuğ-ğalın-ğattı sozuğ 262
art sırağa keçüv 263
artikulyatsiya 87
artikulyatsiya yeri 88
asıl sayı 39
asliy ses 42
asliy uzunluğ 43
assimilyatsiya 68
asıl mana-doğrı mana 38
asıl sayılar 40
atalar sözleri 44
aşağı çenge 22
aşağı dudak 23
aytıluv-telâffuz 395
ayırıcı-tamamlayıcı 387
bağlayıcı 50
bala tili 111
baş cumle-asıl cumle 24
baş keliş 420
baş ses 326
baş ses tüşüvi 327
başka tillerden alınğan söz-yat sözi 419
belgili isimli söz biriküvi 56
belgili tamamlayıcı ob'yekt 57
belgisiz derece 147
belgisiz isimli söz biriküvi 58
belgisiz tamamlayıcı ob'yekt 59
belgisizlik sıfatı 60
belgisizlik zamiri 61
beñzetüv (oşav) yağıması 67
birinci şahıs teklik 78
birinci şahıs 76
birinci şahıs mulkiyet yağımaları 77
boğaz 86
burun 199
burun n'si 33
burun sesleri 201
cevap-tasdiğ nidası 94
cumle 98
cumle azaları 102
cınıs isim 95
çenge 107

- çok manalı 112
 çokluk birinci şahıs yalğaması 113
 çokluk yalğaması-affiksi 114
 çıkış kelişi 109
 delabializatsiya 142
 derece 171
 dialekt 295
 dissimilyatsiya 47
 doğrultuv kelişi 428
 dudak singarmonizmi 139
 dudak tiş tutukları 131
 dudaklaşuv 430
 dudaklı sozuğ dudaksız sozuğ singarmo-
 nizmi 143
 dudaklı sozuğlar 429
 dudaksız sozuğlar 141
 eca 222
 eca tüşüvi 223
 eca biriküvi 224
 edebiy til' 146
 ikinci şahıs 230
 ikinci şahıs çokluk 229
 ikinci şahıs teklik 231
 ikinci uzunluğ 232
 ekvativ-teñeştirüv kelişi 161
 ekvativ-teñeştirüv 159
 ekvativ-teñeştirüv yalğaması 160
 elifbe 18
 emir cumlesi 153
 emir meyil 154
 eskirgen sözler 156
 etimologiya 162
 fiil' 169
 fiil' cumlesi 170
 fiil' negizi 174
 fiil' tamırı 175
 fiil'den fiil' yapıcı yalğamalar 177
 fiil'den isim yapıcı yalğamalar 178
 fiil'den yapılgan fiil' 179
 fiil'leriniñ tüşlenüvi 173
 fiilniñ adiy derecesi 138
 flektiv tiller 90
 fonema 353
 fonemanıñ türleri 20
 fonotika 351
 fonologiya 352
 frazeologizm 121
 geminatsiya 233
 giperbola 1
 grammatika 210
 grammatika 125
 haber 431
 haber ismi 432
 haberleşme 213
 haberleşüv 235
 haberlik meyilleri 72
 haberlik yalğamaları 71
 has isim 330
 içki rifma 227
 içki ses 228
 il'imiy til' 73
 imlâ-orfografiya 238
 indeks 135
 infinitiv yalğaması 298
 inversiyalı cumle 120
 isim-ad 244
 isim cumlesi 245
 isim negizi 249
 isim söz birikmesi 251
 isim tamırı 250

- isim türlenüv yalğmaları 246
 isimden yapılgan fiil' 252
 isimden yapılgan isim 253
 isim fiil' 248
 ismiñ türlenüvi 247
 istek cumlesi 254
 istek meyli 255
 işaret sıfatı 256
 işaret zamiri 257
 jenskiy rod 134
 ıaltıravuk tutuqlar 398
 ıarma-ıarşı manalı 270
 ıaytım dereceli fiil' 136
 keıken fiil' 187
 kelecek zaman fiil'inin daimilik şekili 194
 kelecek zaman fiiliniñ ıatıy şekili 188
 keliş 214
 keliş 390
 keliş yalğmaları-affiksi 215
 kemirıek 205
 kemirıek sesine keıüv 206
 keñ sozuı 193
 kerek meyli 202
 kesir sayı sıfatı 277
 ki baıılayıcılı ıoşma cumle 283
 ki baıılayıcısı 282
 ıomşu ses 285
 ıoşma dudak tutuqları 110
 ıoşma yalğama 82
 ıoşuluv 272
 ıoşuluw 404
 ııvetlendirme-intensiv 336
 ııvetlendirme munasebetıileri 337
 ıısıka sozuı 280
 ıısııartuv 281
 konkret isimler 365
 laringal' tutuı 226
 logik sub'yekt 207
 luıat terkibi 275
 malüm derece 163
 mana 27
 masdar-infinitiv 297
 mecul' (belgisiz) fiil' 148
 menfiy cumle-inkâr cumlesi 311
 menfiy fiil' 312
 menfiylik 313
 metateza 301
 meyil 284
 miıdar derece zarfı-alı 49
 modal' söz 145
 modal' söz-cumle başı munasebetıiler 99
 modal' sözler-munasebetıiler-derecelik
 144
 morfema 382
 morfemaniñ türleri 21
 morfologiya 381
 mubteda haber kelişüvi 332
 müjskoy rod 155
 mul'kiyet yalğaması 260
 mul'kiyet zamiri 237
 mupteda-sub'yekt 331
 murekkep ad 84
 murekkep cumle 81
 murekkep fiil' 83
 murekkep kelecek zaman fiil'iniñ ıatıy
 şekliniñ şart şekili 191
 murekkep kelecek zaman fiil'iniñ ıatıy
 şekliniñ vastalı şekili 190
 murekkep kelecek zaman fiil'iniñ ıatıy
 şekliniñ vastasız şekili 189

- murekkep gelecek zamannın daimilik şekiliniñ vastalı şekili 196
 murekkep gelecek zamannın dayimilik şekiliniñ şart şekili 197
 merkkep gelecek zamannın dayimilik şekiliniñ vastasız şekili 195
 murekkep söz 85
 musbet cumle 309
 musbet fiil' 310
 negiz 209
 nida 408
 nominatsiya 7
 ob'yektli 183
 ob'yektli fiil' 184
 ob'yektsiz 185
 ob'yektsiz fiil' 186
 og sıra-yımşak-ince 239
 og sıra art sıra sozuq singarmonizmi 264
 og sıra sozuq-ince sozuq 240
 og sırağa keçüv 241
 oşav-kuçültüv yalğaması 294
 omonim 158
 ortak-umumiy mupteda 317
 ortak-umumiy ob'yekt 316
 ortak haber 318
 ortaklık fiil' 259
 ortaklık yalğaması 319
 oz'lük zamiri 137
 öli til 321
 önimli-aktiv 258
 pay sayı sıfatı 407
 prefiks 325
 progressiv assimilyatsiya 234
 proteza 328
 proteza 329
 proteza 53
 proteza 54
 regressivlik assimilyatsiya 203
 resmiiy til 340
 ritorika 374
 rod 96
 sade isim 421
 sade keçken zamannın vastalı şekili 320
 sade keçken zamannın vastasız şekili 208
 sade zaman 52
 sağır tutuqlar 347
 sağırlaşuv 348
 saiplik kelişi 236
 sanlık 343
 sayı 342
 sayı sıfatı 344
 semasiolog 28
 semasiologiya 29
 ses bezleri 357
 seb biriküvi 354
 ses deñişmesi 355
 ses tüşüvi 356
 ses koşuluvı 358
 ses yolu 359
 singarmonizm 405
 sinkopa 315
 sinonim 30
 sintaksis 100
 sonorlı tutuqlar 13
 sozuq 409
 sozuq deñişüvi 410
 sozuq tüşüvi 411
 söylev-nutuq 287
 söylev til'i 288
 söz 273

- söz 373
söz birikmeleri 274
söz birikmesi 211
söz yapıcı yalğamalar 423
söz yapıluvu 402
sözleriñ ecalarğa bölünüvi 225
sözniñ asıl-doğrı manası 375
sredniy rod 97
stilistika 414
sual' cumlesi 367
sual' sıfatı 369
sual' yalğaması 368
sual' zamiri 370
sual'ı zarfı 371
suffiks-postfiks 366
sıfat 360
sıfat söz birikmesi 362
sıfatfiil' 361
sıra sayıları 363
sızğıravuç tutuqlar 364
tam olmağan cumle-yarım cumle 276
tamamlanğan 386
tamamlayıcı-ob'yekt 305
tamır 289
tañlay 115
tañlay artı tutuqları 37
tañlay artı-ğattı tañlay 36
tañlay oğı tutuqları 324
tañlay tiş tutuqları 130
tañlay tutuqları 116
taralma 118
tarihiy grammatika 388
tağlidiy sözler 385
teklik 391
teklik birinci şahıs 392
teklik ekiinci şahıs 393
teklik üçüncü şahıs 394
teñeştirme-ol'çeştirme 267
teñeştirüv munasebetçileri 268
teñeştirüvçi grammatika 269
termin 397
şahıs 376
şahıs zamirleri 377
şart cumlesi 127
şart cumlesi 378
şart meyil 128
şart meyli 380
şart yalğaması 379
şimdiki zaman 383
şuvultı 212
til' 122
til' ailesi 123
til' atlası 124
til' ilimi 126
tiri til' 93
tiş aralığı tutuqları 338
tiş eti tutuğı 132
tiş tutuqları 133
toqtav işaretleri 308
transliteratsiya 108
tutuğ 412
tutuğ çıquvı 413
tuvğan tiller 14
tuvğanlık isimleri 15
tüslengen fiil' 105
tüslenmegen fiil' 106
tüslenüv-türlenüv 103
tüslenüv yalğaması 172
tüslenyiciler 104
tüşüm kelişi 433

tüşün 271	yardımcı cumle 422
urğu 417	yardımcı ses 425
urğusuz eca 418	yazı til'i 426
uç ünci şahıs 406	yer kelişi 89
umumhalk tili 217	yer zarfı - alı 427
umumtürkiy 192	yuğarı (tar) sozuğ 117
vasta keliş 415	yüketüv 164
vasta til 31	yüketüv derece 165
vaqıt zarfı-alı 436	yüketüv derece yalğaması 166
yalğama 149	zaman 434
yañğıravuğ tutuqlar 345	zaman yalğaması 435
yañğıravuğlaşuv 346	zamir 437
yapma söz 403	zarf 438
yapık eca 266	zenaat-uner isimi 300
yardımcı fiil' 424	